

straheerd; „abstracte“ bonnen nu storen de veiligheidsillusie niet. In het algemeen is „het abstracte“ daarom ook zoo welkom in de kazematjeskerk b.v.

Toch kan in het kazematje niemand leven; daardoor ook niemand gezond denken. Het is waar, dat het geloof de antinomieën in het denken haat; maar het is evenzeer waar, dat het tot deze erkenning, of tot een andere, die goed is, niet komen kan, zonder bewust de tegenstelling onder de oogen te zien. Tegenstelling is hier natuurlijk volstrekt iets anders dan antinomie; noord- en zuidpool, dood en leven, licht en donker, hemelglans en doodsche doofheid, vertoon van toekomstig erfgoed (b.v. hemelheerlijkheid) en betoog van de wijze om tot dat erfgoed in rechten te komen (b.v. door den messiaanschen uitgang) zijn dan ook volmaakt vrij van alle antinomie; ze zijn allen maar tegenstellingen, of een vertoog daarover, of een vertoog daarvan. Die in tegenstellingen uitgedrukte dingen nu, gelijk ze in de werkelijkheid bestaan, zijn met heel de levende werkelijkheid verbonden door de eenheid van Gods wereldplan. En slechts hij kan nu zijnerzijds in Gods ééne wereld aan dat ééne wereldplan van God concreet en passend beantwoorden, die, in de open ruimte, de tegenstellingen concreet voor oogen zich houdende, staande op zijn eigen plaats, stelling neemt tusschen de tegenstellingen, stelling in het geopenbaarde Woord, waaraan hij gehoorzaam is en blijft. Zijn beantwoording aan Gods ééne wereldplan ligt dan in een concrete, onder de open zon aanvaarde en bewustgeworden eenheid van levensplan.

Maar dit zijn klanken uit een ver verleden: zoo was het in het paradijs. Dat was toen werkelijkheid. Dit was in Adam, onzen vader. Zoodanig mensch was hij; hij moet een ander zijn geweest, dan de mensch van Kant, gelijk trouwens zijn bodem een andere was dan die van Kant—Laplace. Hij kon wel niet anders dan wij: de tegenstellingen na elkaar noemen, en b.v. Oost en West zeggen (misschien ook wel denken) NA elkaar. Maar hij bedacht toch bij zichzelf heel goed — en dat is nu voor ons het vreemde — dat Oost en West TEGELIJK bestaan, ja, dat men van „Oost“ eerst spreken kan, als er een „West“ is, en als die twee steeds naast elkander blijven staan, in werkelijkheid, en in gedachten. Zoo wist Adam datzelfde van „morgen“ en van „avond“, van den „aanvang“ van een levensproces, en van zijn „uitgang“; want ook een wereld zonder „dood“ (zooals zijn paradijs) heeft toch overgangen naar andere bestaanswijzen, die op een „punt des tijds“ voldoende feiten moeten worden. Een levensvorm van heden of van morgen vindt dus ook daar een „ingang“ en een „uitgang“. En die beide dan in vrede. Ook Adam ziet de tegenstelling tusschen wat hij thans reëel bezit, en wat later hem in andere bestaanswijze zal worden. Hij ziet den uitgang van zijn tegenwoordig levensproces altijd in levend verband met de „heerlijkheid“, die hem daarna — later, later — moeten zal. Al zijn hemelboden, Gabriël, en Michaël, spreken dien eersten Adam van zijn „uitgang“ uit dezen eersten levensgang. En zij worden dan gezien, hijzelf wordt óók gezien, als „vader“ van de eerste existentieperiode, in „heerlijkheid“. Dat wil nu zeggen: hij heeft concreet, reëel, zijn „uitgang“ uit het eerste leven, onder het oog gehad, en ook genomen, in levende, strijdloze eenheid met de „heerlijkheid“, die hem geworden zou, indien hij bleef in zijn verband met God, indien hij deed den Grooten Wil van Hem, die voor zijn „uitgang“, dien vreedzamen uitgang, in een punt des tijds, tot hoogerden levensrijkdom, de termen hem gesteld had: God.

Sinds is die Adam van zijn God vervallen, en wij allen vielen in hem. Wij zijn verdwaald; de oorzaak van ons dwalen zit hier binnen in. In u, en mij, van binnen. Ons denken is verstoord. Het is verstoord ook hierdoor, dat wij in onze ziel de neiging voeden, dit tegelijk omvatten met gretige oogen, en met gulzige ziel, van de tegenstellingen in één ondeelbaar oogenblik maar na te laten, en aan ons denken te verbieden, als te lastig. Wij zijn zoo goddeloos, en dus zoo lui. Zoo lui, nog eens. O neen, wij zijn niet algeheel verdoemd, en alle licht is niet van ons genomen; de „vaderen“ spraken voorzichtig van „kleine overblijfselen“, en van „gemeene gratie“ en van „gemeene openbaring“. Daarom geeft Gods gemeene gratie ons nog een nawerking van dien heilzamen dwang, dien de tegenstellingen, de tegen-elkaar-over-gestelde gegevenheden der werkelijkheid, op onze oogen en onzen geest oefenen. Dan komen er denkers, wijsgeeren, wiskunstenaars, bedrivers van de logica. Maar zoolang hun „hart“ niet is vernieuwd, zullen zij van hun denken een ambtelooz — in Gods rijk ambtelooz — bedrijf maken; zij doen daarmee geen ambtelijken dienst voor Hem. Zij verlossen daarom noch zichzelf, noch ons. Integendeel, zij maken de verwarring grooter. Want omdat zij onherboren menschen zijn, hebben ook zij hun diepste levenskeus, die van God afvoert, en die ontsnappen wil aan wat het leven drukken kan onder Zijn klem. Daarom verwringen zij — en doen dat onbewust — de tegenstellingen, of stellen ze vals, of verzwijgen ze, waar zij juist beginnen of opnieuw beginnen of vervolgen

moesten. O, hoe ze soms bang kunnen zijn voor de reële contrasten in de wereld. Als ik de zonde zien wil, ga ik niet naar de tingeltangels kijken, althans niet daar alleen. Ik denk dan eerst over het denken na, en vind mijn boekenkast een schreeuw, feller, dan het rumoer van de nachtbuurt, een schreeuw tot God vanwege de grootheid onzer zonde.

Maar voor de wijzen dezer eeuw, en voor de broeders van de achterhoede, is er nu een groot licht verschenen. De tweede Adam is gekomen. Hij kwam tot zijn zeer groote uren, en kwam tot zijn vervaarlijk Punt des Tijds. Toen verachtte hij alle menschen-orakels over de Gelegenheid des Tijds, en zei bij zich: de Gelegenheid des Tijds is daar, waar ik arbeid, om te komen, tot die spanning, waarin ik gereed zal zijn voor het nieuwe, zwaardere uur, de nieuwe, zwaardere periode van werken.

En zoo komt Christus' lijdens tot zijn voor ons verlossende concreetheid. Hij heeft daarin zich nimmer het gemak gegund van het „abstracte“.

Het zou de moeite zeker loonen, deze gedachte nader toe te lichten, en uit de lijdenshistorie de illustraties te bijeenvergaren.

Maar dit zou ons te ver thans voeren.

Laat ons het geheel uit het begin verstaan; dat is te zeggen: laat ons slechts even denken aan de „episode“ (gelijk men het, maar dan onzuiver, pleegt uit te drukken) van de verheerlijking op den berg.

Hoe is die „episode“ wel bij Hem begonnen? Hij klom een berg op om te bidden. Even nadenken: hoe lang heb ik noodig, om een berg te bestijgen? Nu, zooveel passen nam hij, want Hij wou bidden.

Hij zag zijn „heden“ in het licht van „morgen“. Hij „vatte zich“, en kroop de kazematten der maatschen, en der dobbelaars, en der hoeren uit. Hij was wel klaar met hen, voor heden. En nam de drie, die Hij het zwaarst belasten wilde, met Zich mee. Zij moesten, en ze zouden mee. Ze moesten onder open hemel. Om straks te kunnen preken en voor u en mij te schrijven.

Hij ging te bidden.

Toen kwam daar antwoord: de hemel „liet zich zien“ in heerlijkheid. De boden van den Tweeden Adam waren dimal niet slechts engelen, doch menschen; wij kwamen dan ook verder dan ten dage van den eersten Adam. En zie, zij „lieten zich zien“, gelijk wij ook vertalen kunnen, in „heerlijkheid“, en zeiden zóó, en toen, en daar, zijn uitgang. Ja, juffrouw van de kazematjeskerk, dat is nu hemel-stijl. Denk er Zondag maar aan, als de dominee U al of niet zal aanstaan. God had Zijn eenheid van het wereld-plan doen zien. Heden en morgen; dood en leven; doofheid en heerlijkheid; wat de tweede Adam heden heeft, en wat Hij — mits Hij zal gehoorzaam zijn — zal ontvangen; — dat wordt in één overweldigende eenheid getoond. Vandaar, dat Petrus waraai spreken gaat: hij zag daar nu ineens veel meer, en zag vooral heel anders, dan Kant in heel zijn leven „zag“, en durfde zien, al kon die arme rijke Petrus 't niet verwerken, zonder Woord. Dat Woord — dat komt er dan ook bij, daar straks. De Tweede Adam; en die wordt op zijn gebed nu als zoodanig bejegend: — ik dank U, Heere, het is nog goed, zeer goed, tot dezen oogenblik, het werk kan doorgaan. De nieuwe periode wordt op goede wijs ontvangen. Zijnerzijds.

En toen de hemel zich alzoo „liet“ zien, met heel de aarde mee, toen daar de twee termen van de Grootste Heilsgeschiedenis — de een term¹⁾ van vóór het Punt-van-Doorbraak en de andere²⁾ van daarna — in één gezicht-gehoor-spraak Gods vertoond werd (in 't gezicht) en ook beloofd werd (in het zeggen), toen kwam mijn Heer en God, de Zoon des Menschen, tweede Adam.

En zag.

En hoorde.

En deed die twee in éénen.

En stond dus in het hart des tijds met Zijn gedachten, en met Zijn wil-tot-daad-naar-al-de-wetten.

En wist toen, dat het gansch onmogelijk was, dat Hij zóó in kon gaan tot het licht, want dit zou zijn de Zondeval des Hemels, en van den Tweeden Adam: zou, wie zijn woord gegeven had tot sterven, en wie er toe verordineerd was, zonder dood ooit kunnen leven? Groter vergissing kan het evangelie niet bedekken. Hij wist: ik moet den uitgang hebben. Tweede Adam. Hij wist den Rouw te moeten dragen. Maar hij wist dat in het licht; hij greep zóó maar met beide handen in de heerlijkheid. Hij dacht en koos concreet, zag de TWEE polen, stond bewust tusschen die beide in, — en deed toen de groote keuze van den grooten stap.³⁾ De keus was vrij nu van het abstraheeren; en het gekozen was nu zeer concreet gezien, toen Hij het koos. Toen kon daarna de groote „stap“ concreet gedaan worden. Hij blijft ook altijd zeer concreet; een poosje later zal hij een plechtig

¹⁾ Dood.

²⁾ Heerlijkheid.

³⁾ Aus einem Polbereich kommt das Leben in den gegenstehenden nur durch einen „Schritt“ (Guardini, Gegensatz, 182).

uur (van zalving) en een temelend verwijt (van Judas) schijnbaar ruw verstoren met het zeer vreemde woord: de armen hebt gij altijd met u; de algemeene armen. Maar Mij — den Anders-Arme — hebt gij niet altijd bij u. O Heere, mijn God, nu ben ik verlost; och, breng mij door het geloof naar den wil-tot-zien-in-tegenstellingen, opdat mijn traagheid niet mijn oordeel zij, meer dan het samenhoeken van de Zandstraat.

Ja, zeker, juffrouw van daareven: Hij zag de Zandstraat óók, toen Hij zóó zeer verheven was, en deed. Waarvoor moet Hij anders sterven? Weet gij het soms?

Als ik het wel zie, liggen hier bijbelsche bouwstoffen voor gereformeerde lijdens-prediking.

K. S.

Het congres van Londen.

Verleden week schreef ik iets over het angekondigde Calvinistencongres te Londen, en merkte op, dat men over de vraag, of het voor ons zoo belangrijk was, als in Nederland hier en daar geloofd werd, van meening kan verschillen. Enkele nadere mededeelingen ontving ik op dit punt van Dr J. van Lonkhuyzen, die mijn opinie geheel bevestigt. Volgende week hoop ik dr van Lonkhuyzen's artikel aan de lezers voor te leggen.

K. S.

Hoe „Pniël“-recensenten soms de „una sancta“ tegenhouden.

Het zou diabolisch zijn, uit een vergissing munt te slaan. Maar als vergissingen een „mentaliteit“ vertoonen, is het goed en nuttig, op die mentaliteit te wijzen. Daarom geef ik hier door, wat, niet door Dr Gunning zelf, maar door één van de recensenten in „Pniël“, geschreven wordt over Dr Geelkerken's boek over „Prediker“:

Toen ik de eerlijke inleiding op dit niet alledaagse boek gelezen had, was mijn eerste gedachte, hoe dankbaar moet de schr. zijn, dat „Assen“ hem niet meer bereiken kan. Hij heeft den moed, gedwongen door „ernste en onoverkomelijke bedenkingen“ tegen de eeuwen-oude kerkelijke traditie in te gaan en te verklaren, dat het voor hem „onnannemelijk“ is, Salomo als schrijver van het boek te beschouwen.

Wat is het toch jammer, dat zooveel menschen, die meenen, dat de Gereformeerde Kerken de „una sancta“ in den weg staan, haar zelf in den weg gaan staan, door zoo rustig, en lichtvaardig, te schrijven, in hoog-veroordeelden toon, over wat zij niet kennen. Als deze schrijver op de hoogte was van wat de in Assen samenkomende kerken zoo al kunnen leeren of tolereren, dan zou hij weten, dat reeds heel lang vóórdat Dr Geelkerken den Prediker van Salomo als auteur losgemaakt heeft, dit publiek gedaan is door Prof. Aalders (V.U.), Prof. van Gelderen, Dr K. Schilder. De werken van beide laatste genoemden liggen onder ieders bereik.

Zou deze schrijver wel weten, wat er in Assen te doen geweest is?

Hoe het zij, hij moet geen valsche getuigenis spreken.

K. S.

Greeth Smitskamp, De Stille Zegpraal.

Bij de Uitgeversmaatschappij „Holland“ te Amsterdam is, als altijd met smaak verzorgd, een nieuwe schetsenbundel verschenen, dien ik gaarne in een afzonderlijk artikel wil bespreken: de bundel „De Stille Zegpraal“ van Greeth Smitskamp.

We hebben hier het werk van een beginnende Auteur uit onzen christelijken kring en reeds uit dien hoofde heeft het onze directe belangstelling. Maar we vinden hier ook qualiteiten, die evenzovele beloften beteekenen en dat maakt onze interesse te levendiger.

Meer dan eens heb ik er op gewezen, dat de schetsvorm een van de moeilijkste literaire gestalten is. De vereischte korthed, het niet kunnen werken met allerlei verklarende details, de noodzakelijke plasticiteit, die het beeld scherp maken moet, dat en nog meer doet den schetsvorm moeilijk zijn. De verhoudingen zijn gauw onzuiver en een te veel of te weinig op één punt bederft het geheel, juist omdat de korthed van het soort geen gelegenheid biedt tot een herstel van het verstoorte evenwicht. Een geslaagde schets is dus een verdienstelijk ding en een bundel met geslaagde schetsen, die is van de hand eener beginnende Schrijfster, is zeker een belofte.

Welnu, die belofte is hier. Behalve één schets, die wel goed is van opzet en ook goed is van proporties, maar die psychologisch niet af is, die afbreekt op het moment dat het essentiële van het geteekende proces komen gaat („De Terugkeer“), zijn de hier verzamelde bijdragen zuiver van verhoudingen, zuiver ook van compositie. Geleidelijk aan komt het verhaalde op de juiste spanning en Men versta mij goed. Ik wil niet dat de christe-

lijke rom sende be preekt wa bepaald t en zoo a het zou l wij over wat aan blijft stral deze qual bundel g

Ik wil deering u waardeeri ken, die wikkling

En dat daarvan aandacht merken, van taal, vrijmoedij onzuiverh ten bewij

Op blz. donkere n vak... l lunt verk op: de di

Op blz. hij het p sprek wo logie de

Op blz. eerste n d gowerkt l taalfont.

En op het werk komener grijpen d een drie

Stylisti die van heerschte

lijk zacht zijn arm driemaal dien met in den 2

dat de k ze (= D ze (= D len, maar

werjes o bijzetten" verwringr ze, het i in school

hijna mei der zilve „zwijge kamer, e leken te

"Is m opvolkom talent do gevoelen, het litera fontieve

keerde li zijn. Juist wol te k besef te

Mijn tv schetsen.

Ik erke ook graa christelijk Lied", „I heeft het

Maar ovi het euvel aankleefl leurstelli klinkende levenslic

praal", d beluistert van zijn

(„Het lau niet begr bed van die zijn

geven („ervaren, zijn kuns figuren u kemand

het zich loofsblijh lichtende

Al eer trek der wezen. N christelijk lijke liter beeld va

verwijt (van
het zeer vreemde
met u; de
anders-Arme —
n God, nu ben
eloof naar den
mijn traagheid
samenhokken

Hij zag de
cheven was, en
erven? Weet gij

ijbelsche bouw-
rediking.

K. S.

over het aan-
Londen, en
of het voor ons
d hier en daar
hullen. Enkele
dit punt van
nie geheel be-
van Lankhuy-
te leggen.

K. S.

a sanota" tegen-

vergissing
n een „men-
en nuttig, op
ef ik hier door,
naar door één
schreven wordt
rediker":

it niet alledaag-
eerste gedachte,
chr. zijn, dat
iken kan. Hij
n door „ern-
denkingen"
elijke tradi-
ren, dat het
s, Salomo als
chouwen.

veel menschen,
kerken de „una-
elf in den weg
lichtvaardig, te
toon, over wat
er op de hoogte
omende kerken
e, dan zou hij
Dr Geelkerken
eur losgemaakt
Prof. Aalders
Schilder. De
a liggen onder

at er in Assen

sche getuigenis
K. S.

KUNST

Zegepraal.

olland" te Am-
verzorgd, en
dien ik gaarne
reken: de bui-
van Greeff

een beginnende
ig en reeds uit-
belangstelling
m, die evenzo-
maakt onze inte-

ewezen, dat de
literaire gestal-
et niet kunnen
etails, de nood-
scherp maken
hetsvorm moei-
onzuiver en een
bederft het ge-
het soort geest
van het ver-
schets is dus
bundel met ge-
eener begin-
elofte.

elke één schets,
goed is van pro-
niet af is, die
entificale van het
De Terugkeer".
zuiver van ver-
sittie. Geleidelijk
ste spanning en
t dat de christe-

lijke romans staan in den juichtoon der verras-
sende bekeeringen; dat op iedere bladzijde ge-
prekt wordt; dat elke optredende figuur op een
bepaald moment een belijdende monoloog houdt
en zoo al meer. Natuurlijk wil ik dat niet, want
het zou beteekenen een door en door ongezonde,
wyl overgeestelijke literatuur begeeren. Maar dit
wat aan beschrijvende bijzonderheden noodig is
blijft strak en sober gehouden. Literair beteekenen
deze qualiteiten wel zooveel, dat ze, in een eersten-
bundel gevonden, directe belangstelling wekken.

* * *

Ik wil dan ook gaarne beginnen met mijn waar-
deering uit te spreken voor dit werk. Maar bij die
waardeering moet ik een tweetal opmerkingen ma-
ken, die naar mijn meening voor de verdere ont-
wikkeling van deze Schrijfster van betekenissen zijn.

En dan begin ik bij het formeele, omdat ik
daarvan ook ben uitgegaan. Terwijl telkens het
sandsichtig lezen uitstekende momenten doet op-
merken, zinnen die fijn zijn van dictie en zuiver
van taal, stuit men vaak ook op een te groote
vrijmoedigheid in het styleeren, die tot besliste
onzuiverheid leidt. Ik schrijf een paar zinnen over
ten bewijze:

Op blz. 58 staat: „de dichter keek lang naar het
donkere meisjes-figuurtje, afstekend tegen het lichte
vak...". Dat tegenwoordig deelwoord is hier abso-
luut verkeerd geplaatst: 'tslaat grammatisch terug
op: de dichter.

Op blz. 70 leest men: „Ziet u eens... hernam
hij het plotseling afgebroken gesprek...". Een ge-
sprek wordt niet hernomen. Hier speelt een tautolo-
gie de Schrijfster parten.

Op blz. 75 vond ik: „Fel stond opeens weer die n
eersten dag hem voor oogen, dien dag toen hij...
gewerkt had". Dit is niet een drukfout, maar een
taalfout.

En op 77: „in felle afgunst had hij gezien naar
het werk van die anderen, die, den een vol-
komener dan den ander, toch alle wisten te
gripen de beelden hunner droomen...". Hier hot-
sen drie taalfouten op elkaar!

Stylistisch is niet te aanvaarden een zin als
die van blz. 59: „hij was opgestaan, een onbe-
heerschte trek van droefheid op zijn bijna vrouwe-
lijk zacht gelaat, en leunde met een moe gebaar
zijn arm op den schoorsteenmantel", zooals het
driemaal herhalen van het woordje „ze"; boven-
dien met verschil in beteekenis, een slordigheid is
in den zin: „Dieuwertje vindt het heel jammer
dat de kettingen er niet meer zijn. En dat denkt
ze (= Dieuwertje, T.) heusch niet alleen omdat
ze (= Dieuwertje, T.) erop zou willen schommelen,
maar omdat ze (= de kettingen, T.) in Dieu-
wertjes oogen het huis meer voornaamheid zouden
bijzetten". Eindelijk wijs ik als op een stylistische
verwringing op den zin van blz. 26: „En terwijl
ze, het grijze hoofd licht gebogen, twee kopjes
in schonk, bezag hij in stille aandacht het fijne,
bijna meisjesachtige profiel in de teere omkruiving
der zilveren haren". En op dien van blz. 35:
„zwijgend zaten de drie menschen in de huis-
kamer, een zwijgen, waarin de woorden na
leken te klinken".

'Is nuttig en noodig, de Schrijfster op deze
opvolkomenheden te wijzen. De erkenning van haar
talent doet mij dat als de plicht van den criticus
gevoelen. Slordigheid van taal en van stijl zijn in
het literaire kunstwerk ontoelaatbaar, zooals een
foutieve strek op het schilderstuk en een ver-
keerde lijn in het beeldhouwwerk niet te gedoogen
zijn. Juist tegenover iemand die de bewijzen geeft
wel te kunnen schrijven, wel stilbegrip en stijl-
besef te kennen dient dit te worden uitgesproken.

Mijn tweede opmerking geldt den geest van de
schetsen.

Ik erken den positief christelijken inslag, wil
ook graag mijn waardeering uitspreken voor het
christelijk element in verhalen als „Het laatste
Lied", „Terugkeer", „Moeder"; het is krachtig en
heeft het gebeuren als een deesem doortrokken.
Maar over het algemeen lijden de schetsen aan
het euvel, dat de christelijke literatuur al te veel
aankleeft: het euvel der somberheid. Illusie, te-
leurstelling, verlies, gebrokenheid zijn de door-
klinkende tonen van bijna al de verhalen: het
levenslied is, ondanks den titel „De Stille Zege-
praal", donker en droef, waar men het hier ook
beluistert. De man die ervaart, dat de vrouw
van zijn keuze niet met hem harmonieëren kan
(„Het laatste spel"), de moeder, wier dochter haar
niet begrijpt („Moeder"), de moeder bij het sterf-
bed van haar zoon („Het laatste lied"), de zoon,
die zijn stervende vader niet heeft willen ver-
geven („De Poort gesloten"), de jongeman die moet
ervaren, dat zijn aanleg niet groot genoeg is voor
zijn kunstenaarsaspiraties („Illusies"), die allen zijn
figuren uit dezen bundel; schaduw-menschen, wel
kennend de christelijke berusting, het aanvaarden,
het zich-willen-geven, maar niet de glans der ge-
loofslijheid en van het over alle zwaarigheden
lichtende Godsvertrouwen.

Al eerder heb ik op deze, m.i. niet te prizen
trek der tegenwoordige christelijke literatuur ge-
wezen. Niet te prijzen. Want ze ontleent aan de
christelijke kunst wat tegenover de niet-christe-
lijke literatuur haar kracht kan en moet zijn. Het
beeld van de moderne literatuur is dat van het

rusteloos zoeken naar oplossing en levensvrede:
teleurstelling en illusie gaapt in bijkans iederen
nieuwere roman en de donkerheid van twijfel en
cynisme maken de stemming nog somberder en
het uitzicht nog zwarter. Daar tegenover nu heeft
de christelijke kunst een duidelijke taak. En als
die dan ook overwegend droeve klanken te hooren
geeft kan ze die taak niet volbrengen.

is het, wat we behoeven en vooral in onzen tijd
en tegenover de moderne literatuur behoeven: een
christelijke kunst, die over de donkerheden van
het leven het licht stralen doet, dat in Christus
over de wereld is opgegaan, die boyen de moei-
lijkheden en zorgen en twijfelingen uit doet rijzen
het kruis, als de toevlucht voor wie in den ge-
kruisgden Heiland waarachtig geloof. En die ge-
tuigende kracht, die de kracht is der christelijke
kunst, wordt bij de aangegeven houding gemist.
Ze wordt ook in dezen schetsenbundel als geheel
gemist. En dat is te meer jammer, omdat gelijk ik
al zei, de inslag positief is en het christelijke
zeker niet een oplosgel of een vernisje.

* * *

Aan het begin van dit artikel heb ik gezegd, dat
de beide opmerkingen die ik maken moest verband
hielden met gerechtvaardigde waardeering. Gaarne
wil ik dat nog eens herhalen. Want ik geloof, dat
van Mej. Smitskamp nog belangrijk werk te ver-
wachten valt. Als ze den weg van den eigen aanleg
gaat en zich losmaakt van bijkbaren invloed —
die voor mij het dualistische van dezen bundel
verklaart — als ze haar taal en stijl verzorgt in
overeenstemming met wat zij ten dezen, blijkens
vele goede voorbeelden, presteeren kan, zal ze
de christelijke kunst stellig kunnen verrijken. Schet-
sen als „Gekleurde Vensters", „Terugkeer" recht-
vaardigen deze verwachting. C. T.

III ZIELKUNDE III

De consequenties van de psychische erfelijkheid.

Uit hetgeen we tot dusver schreven over de
psychische erfelijkheid is, meenen we, wel duidelijk
geworden, dat het niet aangaat te ontkennen, dat
er psychische erfelijkheid bestaat. De populaire
opvatting, dat een kind naar zijn vader aart, is
inderdaad wetenschappelijk bevestigd en de ge-
dachte, dat er alleen op het terrein van het licha-
melijke van erfelijkheid kan worden gesproken, is
waarlijk niet te aanvaarden.

Daarbij komt nog iets zeer eigenaardigs. Vooral
bij de z.g. minderwaardigen is duidelijk gebleken
het verband tusschen den lichamelijken en den
psychischen toestand.

Bij veel zwakzinnige kinderen is b.v. de bouw
van den schedel, vooral ook de inwendige schedel-
bouw anders dan bij normalen. Nu is het echter
typisch, hoe er in onderscheiden families een ge-
leidelijke degeneratie valt op te merken en hoe
er dan tegelijk een langzame ontarding van den
schedelvorm, alsook een langzame inzinking van
den psychischen toestand valt te constateeren. En
dit geldt niet alleen van den schedelbouw. Zoo
zijn gevallen bekend, waarbij één der ouders een
eigenaardige ontarding van de huidcapillairen
(kleine bloedvaten in de huid) vertoonde, terwijl
een bepaalde psychische afwijking daarmee corres-
pondeerde; bij het kind was dan de afwijking van
de huidcapillairen in correspondentie met de af-
wijking van de moeder, alleen was de graad van
afwijking iets grooter en de psychische afwijking
bij het kind droeg een ietwat meer uitgesproken
karakter dan die van de moeder. Zoo zouden tal-
looze voorbeelden te geven zijn, waarbij experi-
menteel en empirisch vast te stellen is het ver-
band tusschen lichamelijke en psychische afwijking
en tegelijk de erfelijke lijn, die er door beide
heen loopt.

* * *

Uit den aard der zaak komen wij echter bij deze
opvatting voor een niet geringe moeilijkheid te
staan.

De vraag is toch, hoe bij deze opvatting de ge-
dachte van de onsterfelijkheid van „de ziel" is te
handhaven.

Dat wij met onze Belijdenis aanvaarden, dat „de
ziel" van stonde aan na dit leven tot Christus haar
Hoofd wordt opgenomen, indien de mensch ge-
loofde, en dat „de ziel" gaat in het verderf, indien
de mensch niet werd wedergeboren, behoeven wij
niet uitdrukkelijk nog eens te zeggen.

Alleen maar, nu is hier een kwestie van termino-
logie, waarover even moet worden gesproken. Er
zijn allerlei misverstanden ontstaan tengevolge van
het feit, dat men niet onderscheiden heeft tusschen
de ziel en den geest. Onder invloed van bepaalde
psychologische theorieën heeft men het altijd voor-
gesteld, alsof ziel en geest eigenlijk wat de sub-
stantie betreft waarover het gaat hetzelfde waren.
Dit nu is niet het geval. De Schrift gebruikt de
woorden ziel en geest dan ook niet door elkander.
„De ziel", „psuchè", is het leven, is datgene,
wat wij als menschen allen gemeen hebben. Wij

erven dan ook van onze ouders een levend lichaam,
dus psuchè en soma („ziel", d.i. leven, en
lichaam) maar niet zóó, alsof deze twee zijn,
ze zijn één.

Nu moeten wij dat ook weer goed begrijpen. Het
is weer niet zoo, alsof nu naast dat levende lichaam
door God nog een geest geschapen wordt en dan
straks als iets nieuws die geest weer erbij komt,
maar God legt in het oogenblik van de ontvangenis
in het levende lichaam den onsterfelijken geest.
Immers het ontstaan van het levende lichaam is
ook weer gebonden aan de scheppende daad Gods.
Zoo kan ik dus zeggen, dat de mensch is georgani-
seerd, doordien datgene, wat van vader en moeder
ontvangen werd, tot menschelijke eenheid werd,
doordien God een menschelijke geest daarin schiep,
welke geest de kern, het zwaartepunt, het „ik"
in de persoonlijkheid wordt. Dat „ik", die geest
draagt heel die menschelijke natuur, draagt dus het
levend lichaam en het leven in het lichaam.

De „psuchè" is nu dat leven in dat lichaam, ge-
lijk het door den geest van dien mensch wordt ge-
dragen en in verband met en in samenhang met het
lichaam wordt gebruikt, bestuurd, beheerscht en
in actie gezet.

We zien dus de verhouding zoo, dat de vroegere
onderscheiding tusschen lichaam en ziel in zoo-
verre juist is als deze onder ziel verstaat het on-
sterfelijke beginsel in den mensch, maar dan noe-
men wij dat onsterfelijke beginsel liever geest, zoo-
als de Schrift het ook doet.

De „psuchè", het leven, de ziel zooals die bij
het lichaam behoort, is het lagere, dat niet tot
het heerschende, maar tot het beheerschte leven
behoort.

Dit nu is het gevolg der zonde, dat de mensch
juist door dat lagere beheerscht wordt en daarom
ook in de Schrift, zoolang hij niet bekeerd is,
een „psychisch" mensch genoemd wordt (bij ons
is dat vertaald door „een natuurlijk mensch").

* * *

Bij deze opvatting kunnen wij zeggen, dat de
situatie dus deze is, dat met handhaving van de
gedachte van de onsterfelijkheid van den geest, toch
een tweetal feiten, die onomstootelijk vast staan,
worden erkend. In de eerste plaats het feit, dat de
cellen van het mannelijk zaad en het vrouwelijk
eijde reeds leven vóór de ontvangenis en in de
tweede plaats, dat (dientengevolge) de levensgedra-
gingen, de levenshouding, op erfelijke wijze zijn
beïnvloed en getypeerd.

* * *

Deze opvatting nu zal aan de artikelen, die wij
in deze rubriek in de toekomst schrijven zullen,
ten grondslag liggen.

De kern van onze persoonlijkheid is de onsterfel-
lijke geest, die door God daarin is geschapen, maar
tot dezen onsterfelijken geest behoort niet wat men
vroeger noemde „het lagere zieleleven". Trouwens,
dat zou ook niet wel te aanvaarden zijn, omdat
niet alleen ten formeele, maar ook ten materiele,
dat lagere zieleleven geheel georganiseerd is naar
het voorbijgaande.

Bovendien moeten wij wel rekening houden met
het feit, dat in de zielkunde de idee van een
tweeheid tusschen het puur stoffelijke en het louter
onstoffelijke niet is te handhaven. Immers het leven
als zoodanig behoort wel in de stof, maar kan toch
ook weer van de stof worden onderscheiden. Een
dier, dat ik dood, is in het moment na zijn dood
stoffelijk gezien nog precies hetzelfde als vóór
zijn dood, alleen het leven heeft opgehouden. Nu
blijft ongetwijfeld een groot raadsel, wat het wezen
van het leven is. Een vraagstuk, dat door de phy-
siologie dient te worden opgelost, of in ieder geval
dient te worden behandeld.

Maar dit geeft toch ook weer niemand het recht
om het te doen voorkomen, alsof het leven nu op
één lijn te stellen zou zijn met het lichaam zelve of
met den geest zelve. Het is niet naast lichaam
en geest een derde. Het ligt in een geheel ander
levensvlak en heeft een geheel anderen levenszin.
Vandaar, dat wij er dan ook niet aan denken, om te
willen spreken van een trichotomie, die lichaam,
ziel en geest als een drieheid naast elkander plaatst.
Er is, naar wij meenen, geen andere mogelijkheid
dan die van de dichotomie (de mensch is lichaam
en geest), maar dan zoo, dat wij deze opvatting or-
ganisch zien door de gedachte vast te houden,
dat de mensch is levend lichaam (waarbij dat
leven van de ouders is geërfd) en geest (waarbij
de geest door God is geschapen).

J. W.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Zorg voor de werkloze arbeiders.

I.

De situatie.

Een van de bangste problemen waarvoor onze
tijd ons plaatst, is het probleem der werkloos-
heid. Bang noemen wij dit probleem, niet enkel om
den geweldigen omvang, die de werkloosheid, zoo-